

Максим Анатолійович СТУДІЛКО

Аспірант кафедри політології,
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»,
вул. Григорія Сковороди, 2, Київ, Україна, 04655

E-mail: m.studilko@ukma.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7896-9987>

УДК 321:378

Maksym STUDILKO

Ph.D. Student of the Department of Politology,
National University of Kyiv-Mohyla Academy,
2 Skovorody Str., Kyiv,
04070, Ukraine

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС ТА
СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЇХ ДЕРЖАВНИХ ПОЛІТИК**

Received 16 January 2024; revised 14 February 2024; accepted 20 February 2024

DOI: 10.15421/352408

Анотація

Статтю присвячено порівнянню моделей вищої освіти європейських країн та США як результатів їх державної політики. Автором досліджуються відмінності в національних системах освіти європейських країн та США у вимірах сформованих традицій вищої школи, фінансової незалежності від держави, доступності освіти різних категоріям населення, ступеня диверсифікації закладів вищої освіти за галузями знань, рівнем впровадження дослідницької складової в діяльність університетів. Автор досліджує переваги певних національних моделей освіти, ґрунтуючись на показниках таких світових рейтингів університетів, як Academic Ranking of World Universities (Шанхайський рейтинг), Times High Education (THE) та QS World University Rankings (QS).

Автор робить висновок про те, що освітня система США, яка запозичила свою концепцію з європейської моделі університету, останнім часом запровадила кілька життєво важливих змін, таких як: різноманітність системи щодо академічних пропозицій, фінансову диверсифікацію та обмежену роль уряду, що підвищило американські університети на вершини міжнародних рейтингів. В той же час європейська модель освіти, яка у повному обсязі стандартизує університетські дипломи на всьому континенту та створює можливості для трансферу кредитів та визнання дипломів, забезпечила мобільність студентів і майбутніх випускників на європейському ринку праці.

На сьогодні Європа запозичує певні елементи, притаманні системі вищої освіти США, диверсифікуючи джерела фінансування університетів, утворюючи приватні інституції та збільшуючи плату за навчання.

Визначені напрямки трансформації та конвергенції національних освітніх моделей можуть слугувати векторами подальших реформ у вищій освіті України.

Ключові слова: *моделі вищої освіти, національні системи вищої освіти, міжнародні/світові рейтинги університетів, трансформація, Болонський процес.*

**COMPARATIVE ANALYSIS OF HIGHER EDUCATION MODELS IN EU COUNTRIES AND
THE UNITED STATES AS A RESULT OF THEIR STATE POLICIES**

Abstract

The article is devoted to the comparison of higher education models in European countries and the USA as a result of their state policy. The author examines the differences in the national education systems of European countries and the USA in terms of the formed traditions of higher education, financial independence from the state, accessibility of education to different categories of the population, the degree of diversification of higher education institutions by fields of knowledge, the level of introduction of the research component into the activities of universities. The author examines the advantages of certain national models of education, based on the indicators of such world university rankings as Academic Ranking of World Universities (Shanghai ranking), Times High Education (THE) and QS World University Rankings (QS).

The author concludes that the US educational system, which borrowed its concept from the European university model, has recently introduced several vital changes, such as: the diversity of the system in terms of academic offerings, financial diversification, and the limited role of the government, which have elevated

American universities to the top international ratings. At the same time, the European model of education, which fully standardizes university diplomas across the continent and creates opportunities for credit transfer and recognition of diplomas, has ensured the mobility of students and future graduates in the European labor market.

Today, Europe borrows certain elements inherent in the US higher education system, diversifying the sources of funding for universities, forming private institutions and increasing tuition fees.

The determined directions of transformation and convergence of national educational models can serve as vectors for further reforms in higher education of Ukraine.

Keywords: *models of higher education, national systems of higher education, international/world rankings of universities, transformation, Bologna process.*

Постановка проблеми.

Системи вищої освіти по всьому світу стикаються з безпрецедентними викликами, пов'язаними із глобалізацією та динамізацією ринків праці та відповідною потребою у визнанні дипломів та ступенів освіти, гнучкому пристосуванню систем формальної освіти до надання неформальних короткострокових практико орієнтованих освітніх послуг в рамках концепції «освіта протягом всього життя», зростаючим значенням рейтингів університетів при здійсненні вибору абітурієнтів щодо місця навчання та освітньої програми, відповідним впливом рейтингів на формування конкурентоспроможності ЗВО, запитом споживачів освітніх послуг на диджиталізовану освіту, недофінансування університетів з боку держави та відповідним зниженням якості освіти і освітніх просторів, переосмислення ролі університетів як у сфері освіти, так і дослідницькій діяльності, у боротьбі людства за сталий розвиток.

Перелічені виклики потребують певних трансформацій як у державній політиці з формування національних систем освіти, так і у внутрішньому університетському менеджменті. Кожна країна світу проходить свій шлях пошуку оптимальної моделі вищої освіти в залежності від існуючих традицій, наявного рівня розвитку фінансового, людського та інноваційного потенціалу країни, рівня інтеграції країни до світового ринку освітніх послуг та ринку праці, внутрішніх структурних потреб у кваліфікації та компетентностях кадрів, необхідних для національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням національних систем освіти присвячені праці П.Лазарсфелда (Lazarsfeld

P.F.), Х.Батемана (Bateman H.), К.МакАдама (McAdam K.), Р.Болдена (Bolden R.), С.Джонеса (Jones S.), Х.Девіса (Davis H.), П.Гентла (Gentle P.), Б. Джонблоєда (Jongbloed B.) та Ф.Кайзера (Kaiser F.), Л.Харвея (Harvey L.), Д. Гріна (Green D.) та інших. Серед дослідників, які зробили значний внесок у порівняння національних систем освіти та відповідної державної політики, слід відзначити А.Гапінського (Andrzej J.Gapinski), Х.Міхаєля (Heuman I. Michael), С.Хоултона (Houlton S.) та інших.

В той же час недостатньо вивченими залишаються питання порівняльного аналізу моделей вищої освіти європейських країн та США з метою визначення кращих практик, необхідних для впровадження при формуванні національної моделі освіти в Україні.

Формулювання цілей статті.

Метою даної статті є порівняння моделей вищої освіти європейських країн та США як результатів їх державної політики.

Виклад основного матеріалу.

В європейських країнах панує бачення сучасного університету як закладу вищої освіти та навчальної спільноти. Згідно з європейською традицією, університети, по суті, були створені для навчання еліт суспільства. Найстаріший європейський університет, Болонський університет [Gapinski 2010], який датується 1088 роком, хоча точний час заснування залишається невизначеним, створив спільноту вищої освіти, яку наслідує весь континент. Середньовічні дисципліни, які в більшості випадків викладалися в цих закладах, склалися з римського права, теології та філософії.

Для розуміння витоків європейської вищої освіти і походження того, що сьогодні називається науковим шляхом, потрібно звернутися

до Стародавньої Греції, до Академії Сократа та Платона в Афінах. Античні мислителі і філософи цікавилися, використовуючи сучасні терміни, фізикою, математикою, міркуваннями, філософією (особливо метафізикою та етика), причинністю, риторикою, анатомією, біологією, астрономією, географією тощо. Список охоплює майже всі аспекти інтелектуальних досліджень. Таким чином, стародавні європейські філософи та мислителі засновували свої інтелектуальні дослідження на тому, що може бути сьогодні описано як аналітичне міркування та емпіричне дослідження [Encyclopædia Britannica 2023].

Пізніше, у наступні століття традиції європейського університету, єдині підходи до теоретичних і емпіричних досліджень, успадковані від стародавнього світу, зазнали розколу на чисто теоретичні та емпіричні. Наприклад, філософія, яка для стародавніх мислителів мала емпіричний і практичний аспекти, перетворилася на суто теоретичне дослідження. Розкол був викликаний у минулому виключно тим, що емпіричні дослідження не просуваються вперед такими ж темпами, як і їхні теоретичні аналоги, що пояснюється станом розвитку наукового пошуку та відсутністю адекватного експериментального апарату, що продовжується до наших днів і відображено в поточних академічних навчальних планах.

В Англії винайшли концепцію інтернаціонального університету, де вчені, що живуть у невеликій громаді, надавали здобувачам вищу освіту. Прикладами таких спільнот є Оксфордський і Кембриджський університети.

Німеччина започаткувала традицію дослідницьких університетів. Предметна область у німецькій традиції просувала модель загальноосвітнього університету, яка охоплювала ліберальне мистецтво, право і теологію. З плином століть і особливо після епохи Відродження, за якої емпіричні дослідження повернулися в авангард інтелектуальних досліджень, університети додали різноманітні нові освітні програми, які йшли паралельно розвитку науки. Додавання медичних шкіл до організації класичного університету можна розглядати як приклад продовження даного тренду.

Епоха Постіндустріальної революції принесла надмірну диверсифікацію закладів вищої освіти і, як наслідок, відрив від моделі загальноосвітнього університету [Heuman 1999]. Як наслідок на даний момент в європейських країнах існує безліч надспеціалізованих закладів вищої освіти, дуже часто з такими галузями, як право, медицина, інженерія або політехніка, які працюють як самостійні організації вищої освіти.

Усі успіхи європейських систем вищої освіти до Другої світової війни були затьмарені повоєнними проблемами в системах освіти. Фінансова залежність від держави, як єдиного джерела доходу, накладала значні обмеження на прийняття рішень в університетах, що вплинуло майже на всі принципи існування університетів від політики найму та просування до змісту академічних програм і витрат. В результаті, бюрократичний та державний контроль навчальних та організаційних питань сприяв зниженню конкурентоспроможності європейської університетської системи та ерозії суспільної довіри до академії [Heuman 1999].

Часткову відповідальність за недофінансування несе традиція надання студентам права на отримання безкоштовної університетської освіти. У Німеччині, наприклад, відкритий доступ до всіх університетів для будь-кого середнього ступеня гарантується конституцією [Heuman 1999]. Навчання в університеті безкоштовне або майже безкоштовне - освіта була нормою на всьому континенті, а не винятком. Переповненість і відповідно недофінансування закладів вищої освіти, де покоління бебі-буму заповнило університети, призвело до зниження якості вищої освіти.

У результаті цих чинників Європа поступилася лідерством у сфері вищої освіти Сполученим Штатам, що й проявляється за позиціями європейських університетів у Шанхайському рейтингу найкращих університетів світу [Academic Ranking of World universities 2023]. У 2023 році серед 30 найкращих університетів світу лише 6 університетів були європейськими.

Рейтинг враховує ряд об'єктивних критеріїв, таких як кількість Нобелівських лауреатів,

реатів та статті, опубліковані в престижних журналах. У 2023 році на вершину потрапили лише University of Cambridge, University of Oxford, University College London Imperial College London з Великобританії, Paris-Saclay University з Франції та ETH Zurich з Швейцарії у списку тридцяти найкращих університетів світу [Academic Ranking of World universities 2023].

Варто зазначити, що два інших найбільш відомих світових рейтинги Times Higher Education (THE) та QS World University Rankings (QS) також враховують рівень дослідницької складової в діяльності університетів. Рейтинг світових університетів Times Higher Education – це глобальні таблиці ефективності, які оцінюють науково-інтенсивні університети за всіма їхніми основними місіями: викладання, дослідження, передача знань і міжнародний погляд [Ellis 2023].

У 2023 році методологію світового рейтингу університетів було значно оновлено, щоб вона й надалі відображала результати різноманітних дослідницьких університетів у всьому світі, зараз і в майбутньому.

Показники ефективності діяльності університетів згруповані в п'ять сфер: Викладання (навчальне середовище); Дослідницьке середовище (обсяг, дохід і репутація); Якість дослідження (вплив цитування, сила дослідження, досконалість дослідження та вплив дослідження); Міжнародний світогляд (персонал, студенти та дослідження); і промисловість (дохід і патенти).

У 2023 році серед Топ-25 університетів за версією рейтингу THE тільки 5 університетів були європейськими.

До традиційної методології розрахунку рейтингу QS, яка включала такі групи метрик, як репутація в академічному середовищі, репутація серед роботодавців, співвідношення викладацького складу та кількості студентів, наукові роботи, інтеграція в міжнародний дослідницький простір, відсоток представленості у мережі Internet, індекс цитувань наукових статей, частка іноземних студентів, частка іноземних викладачів, у 2023 році додалися такі три нові показники, як сталість, результати працевлаштування та міжнародна дослід-

ницька мережа. За результатами рейтингування у 2023 році у Топ-25 рейтингу QS увійшло 6 європейських університетів [QS World University Rankings: Top global universities 2024].

Але позитивні зміни все ж таки є. Наприклад, у Німеччині Університет Гете послабив свою залежність від державних коштів, що дає більше свободи наймати та залучати гроші з приватних джерел. Місто-держава Бремен створив незалежний приватний університет, пов'язаний з Техаським університетом Райса, який акумулює кошти з надходжень фонду та пожертвувань [Gapinski 2010].

Поєднання досліджень та викладання, що є характерною рисою американських дослідницьких установ, таких як MIT (Бостон, США), свідчить про наслідування певних рис американської моделі сучасними європейськими університетами.

З політичним об'єднанням і розширенням Європейського Союзу недоліки освітніх систем постали в центрі уваги суспільства. Болонський процес, прийнятий у 1999 році, мав інтегрувати системи вищої освіти, створивши європейський простір вищої освіти, зробивши «стандарту забезпечення якості академічних ступенів більш порівнянними та сумісними по всій Європі» [Bonjean 2018].

Звичайно, Болонському процесу передували успіхи попередніх програм академічного обміну, такі як програми Erasmus або Socrates, які забезпечували оперативну основу для багатосторонньої співпраці між вищими навчальними закладами Європи. Болонський процес, який підписали 46 країн, з яких 27 були членами Європейського Союзу (ЄС) у своїх настановах замінює континентальні програми здобуття ступеня бакалавра та магістра англосаксонського світу. Крім того, процес забезпечує можливість трансферу академічних кредитів та визнання дипломів, що має покращити конкурентні позиції європейських університетів і студентську мобільність.

Процес, розпочатий у 1999 році, вже приніс значні зміни в університетські системи як наслідок деяких з окреслених цілей Болонського процесу.

Якщо більш детально розглянути окремі

країни, наприклад, у Польщі, Болонський процес дозволив реформувати систему вищої освіти, уніфіковані стандарти скороченого 3-річного ступеня з наступними 2-річними магістерськими програмами.

Таким чином, у багатьох випадках Болонський процес був прийнятий багатьма країнами для впровадження реформ, які були об'єктивно необхідними. Відповідно, зміни було легко впровадити і вони отримали широке визнання усіма зацікавленими сторонами та/або групами сторін.

Проте, Болонський процес у деяких випадках викликав студентські протести, особливо в Німеччині, де студенти висловили свою опозицію проти неякісного академічного середовища з переповненістю аудиторій, скороченням років навчання та підвищенням плати за навчання [The Economist 2009].

У відповідь на протести студентів Німецький федеральний уряд і уряди земель затвердили нові бюджети на розвиток навчального середовища в університетах, збільшення фінансування досліджень і просування невеликої групи елітних інституцій.

Крім того, студенти побачили небезпеку комерціалізації вищих навчальних закладів у світлі запланованої диверсифікації фінансування університету та розриву зв'язків із державою як єдиним джерелом доходів [Houlton 2009].

Студентські протести відбулися також у Франції, Італії та Австрії. Студенти польських університетів були дуже стурбовані вартістю вищої освіти: із 460 загальної кількості університетів і коледжів 328 є приватними з платним навчанням, а лише 132 державні, які все ще пропонують безкоштовну освіту для кваліфікованих випускників середньої школи на основі академічних заслуг.

В дискусії про університетські реформи беруть участь усі зацікавлені сторони. Уряди деяких європейських країн запропонували масштабні реформи, наприклад дискусії про можливість приватизації навіть державних університетів.

США розвивали свою систему вищої освіти, вдало запозичуючи європейську модель. Хоча розвиток систем вищої освіти в Америці

та Європі переплітався ще з часів, коли Америки з'явилися на карті, історичні традиції були зовсім іншими. В Європі середньовічна система освіти була створена для навчання еліт суспільства. Американська система, яка з'явилася значно пізніше, запровадила демократизацію доступу до освіти в ширшому масштабі, особливо з прийняттям у XIX столітті Land Grant College Act [Morrill 1862].

В даний час більше шістдесят відсотків (60%) американських випускників середньої школи вступають до вищої середньої освіти, що значно вище, ніж у Європі.

Інклюзивність і різноманіття університетів США значно вищі, ніж в Європі – більшість студентів бакалаврату жінки, одна третина походять з расових меншин, близько двадцяти відсотків (20%) походять із сімей із доходом нижче рівня бідності.

Це не означає, що освіта для більшості приходить без фінансових труднощів. Половина студентів працює на півставки, а вісімдесят відсотків (80%) студентів працюють, щоб забезпечити собі кошти для існування. Грошовий фактор значною мірою спонукає учнів бути більш відповідальними за свою академічну успішність: відсоток закінчення навчання значно перевищує тридцять сім відсотків (37%) вікової групи.

Диверсифікація фінансування університетів за рахунок плати за навчання, державних асигнувань, коли це можливо, грантів, приватних благодійників підштовхують американські університети до найвищих витрат на студента – приблизно 22 000 доларів США порівняно з 10 000 доларів для країн ОЕСР.

Крім того, США витрачають вдвічі більше свого ВВП на вищу освіту, ніж Європа [Gapinski 2010].

Система вищої освіти США добре диверсифікована з громадськими коледжами в нижній частині піраміди, коледжами, державними університетами, і дослідницькими університетами – на вершині. Існує безліч державних і приватних установ для отримання вищої освіти на вибір абітурієнтів. Студент може почати навчатися в громадському коледжі, а потім закінчити науково-орієнтований університет.

Американські університети конкурують

майже за все: за талановитих професорів, адміністраторів, студентів і, звичайно, грантові кошти.

У наведеному рейтингу Academic Ranking of World Universities в топ-30 входить 20 американських університетів [Academic Ranking of World universities 2023]. У рейтингу університетів за версією THE 2023 з Топ-25 університетів світу 16 були американськими [Ellis 2023]. За версією рейтингу QS у 2023 році 11 з Топ-25 університетів світу були американськими [QS World University Rankings: Top global universities 2024].

Нижче наведено кілька відмінностей між європейською та американською системами вищої освіти [Higher education in Europe 2023]:

Заклади вищої освіти. У Європі є країни, в яких система вищої освіти базується на розмежуванні вищих навчальних закладів, університетів прикладних наук і дослідницьких університетів. Університети прикладних наук орієнтовані на практичне застосування мистецтв і науки. Дослідницькі університети пропонують науково-орієнтовані програми в академічному середовищі. На відміну від європейських країн у Сполучених Штатах немає різниці між університетами прикладних наук і дослідницькими університетами.

Система оцінювання. Система оцінювання у вищій освіті європейських країн залежить від прийнятих національних систем оцінювання і можуть відрізнятися від країни до країни Європи. В Австрії використовуються оцінки від 1 до 5, де 1 – відмінно, а 5 – недостатньо. У деяких європейських країнах оцінки базуються на відсотках від 0 до 100, а в інших – від А до F або від 1 до 10. В той же час, у коледжах і університетах Сполучених Штатів система оцінювання базується на шкалі 4.0 від А до F, де «А» – найвища оцінка, а «F» – найнижча.

Витрати.

Плата за навчання для студентів, які не є громадянами країн ЄС, у Європі коливається приблизно від 1000 до 20 000 євро на рік. Плата за навчання в Сполучених Штатах зазвичай вища, ніж у Європі. Типова плата за навчання в державних університетах на програмах бакалаврату та магістратури в Сполучених Шта-

тах становить від 10 000 до 70 000 доларів США на рік для іноземних студентів.

Зміст навчальних програм в Європі. Більшість навчальних програм у Європі включають лекції та заняття, які оцінюються за допомогою есе, іспитів і курсових робіт. Деякі також передбачають певний період роботи в промисловості або над галузевими проектами.

Кваліфікація вищої освіти в Європі. Кваліфікації вищої освіти в Європі структуровані відповідно до трьох «циклів», визначених як частина Болонського процесу.

Ступені бакалавра. Більшість очних програм бакалавра в Європі тривають 3 або 4 роки. Щоб отримати ступінь бакалавра, як правило, потрібна шкільна кваліфікація – вона може бути різною – рівень шкільної освіти, достатній для отримання подальшої вищої освіти, та недостатній. Отримання ступеня бакалавра є необхідним способом підготовки до подальшого навчання, а також до кваліфікованої роботи.

Ступені магістра. Більшість магістерських програм денної форми навчання в Європі тривають 1 або 2 роки. Щоб отримати ступінь магістра, зазвичай потрібен ступінь бакалавра або інша кваліфікація бакалавра. Отримання ступеня магістра може бути доцільним для подальшого розвитку професійних та дослідницьких компетенцій. Ступінь магістра може бути зосередженим на дослідженнях або бути більш модульним і оцінюватися за допомогою курсової роботи та/або іспитів. Більшість навчальних програм включають лекції та заняття з оцінюванням через есе, іспити та курсові роботи. Деякі з них також передбачають певний період роботи в промисловості або роботу над галузевими проектами.

Докторантура. Більшість очних докторантур у Європі тривають приблизно 3 або 4 роки. Щоб отримати докторський ступінь зазвичай потрібен ступінь бакалавра та магістра.

Докторські ступені ідеально підходять для людей, які планують продовжувати дослідження, працювати в колах, стати фахівцем у певній галузі чи галузевим дослідником.

Докторські ступені зазвичай зосереджені на незалежному навчанні та дослідженні, що спеціалізується на одній конкретній темі [Higher education in Europe 2023].

Проте, останнім часом в американській освіті намітилися певні труднощі – витрати у вигляді плати за навчання в університеті, що значно перевищують рівень інфляції, що спричинене зменшенням державного фінансування, та що, в кінцевому рахунку, може поставити під загрозу доступ звичайних громадян до університету.

Фінансовий тягар вартості освіти в поєднанні зі зростанням різниці в доходах між соціально-економічними прошарками суспільства серйозно перешкоджає соціальній мобільності. Соціальна мобільність завжди була відмінною рисою американського суспільства, дозволяючи значній частині суспільства рухатися вгору, щоб взяти участь в «американській мрії». У довгостроковій перспективі це може зменшити віру суспільства в справедливість своєї економіки.

Акцент на дослідженнях ставить бакалаврську освіту під загрозу недостатньої уваги в дослідницьких університетах.

Американські університети та коледжі були здатні залучити мільйони молодих людей з усього світу.

За даними Лондонської Обсерваторії вищої освіти без кордонів, США мають найбільшу частку – двадцять відсотків (22%) міжнародного студентського ринку [Observatory on Borderless Higher Education 2023].

Таким чином, незважаючи на високу вартість навчання в США, іноземні студенти бачать кращою інвестицією – вкладання коштів в американську освіту.

У той час як у Європі випускники середньої школи майже зазвичай вільно володіють однією, якщо не двома іноземними мовами, американські студенти дуже рідко готові до ефективного спілкування іноземною мовою.

Американські університети роблять спроби виправити цей недолік, встановлюючи семестрові закордонні програми і співпрацюючи із колегами в Європі через освітні консорціуми.

Європейський Союз сприяє міжрегіо-

нальному розвитку, який долає національні та мовні бар'єри. Університети в Європі запроваджують двомовні освітні програми та програми подвійного диплому.

Переваги англomовних програм американської та британської систем зменшуються, оскільки все більше і більше країн пропонують академічні програми не лише на бакалавраті, а й на магістратурі англійською мовою. Деякі з них мають високий рейтинг акредитації.

Зміни у вищій освіті не обмежуються Європою чи США. Країни інших континентів трансформують їхні системи для вирішення сучасних викликів. Індія створює більше провідних технологічних інститутів.

Сінгапур зосереджується на трансформації університетської системи, щоб стати «островом знань». Китай з подвоєнням кількості студентів за останнє десятиліття впливає величезні ресурси в свої університети.

У процесі реформування своїх систем освіти країни Азії та інших країн шукають найуспішніші моделі, та все більше і більше звертаються до американської моделі.

Таким чином, як європейська, так і американська моделі освіти є наразі привабливими на міжнародному ринку освітніх послуг та здатні залучити велику кількість іноземних студентів з інших континентів. Проте певні трансформації систем освіти на інших континентах, їх конвергенція можуть вплинути на кількість іноземних студентів, орієнтованих на отримання вищої освіти в США або Європі, що може зменшити роль обох систем у світі. У Топ-30 Academic Ranking of World Universities 2023 року увійшло 2 китайських університети – Tsinghua University та Peking University, а також японський університет – The University of Tokyo [Academic Ranking of World universities 2023].

Висновки.

В той час, як освітня система в США запозичила свою концепцію з європейської моделі університету, американська система з часом запровадила такі життєво важливі зміни, як різноманітність системи щодо академічних пропозицій, фінансову диверсифікацію та обмежену роль уряду, що підняло американські

університети після Другої світової війни на вершини міжнародних рейтингів.

Після політичного об'єднання Європи Болонський процес, який у повному обсязі стандартизує університетські дипломи на всьому континенту та створює можливості для трансферу кредитів та визнання дипломів, забезпечив мобільність студентів і майбутніх випускників на європейському ринку праці.

На сьогодні Європа запозичує певні елементи, притаманні системі вищої освіти США, диверсифікуючи джерела фінансування університетів, утворюючи приватні інституції

та збільшуючи плату за навчання.

В той же час, із зростанням соціально-економічних викликів у сучасному світі існує небезпека того, що постійне підвищення рівня оплати за навчання в американських університетах може призвести до того, що населення із низьким та середнім рівнем доходів опиниться поза фінансовою досяжністю отримання вищої освіти. Як наслідок, може бути знижена соціальна висхідна мобільність, яка була характерною рисою американської системи.

Бібліографічні посилання / References

- Bonjean, D. (2018). The Bologna process and the European Higher Education Area. *European Education Area*. Retrieved January 07, 2024 from <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process>
- Center for World-Class Universities. (2023). *2023 Academic Ranking of World Universities*. Shanghai Ranking's Academic Ranking of World Universities. Retrieved January 10, 2024 from <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2023>
- Ellis, R. (Ed.). (2023, July 11). *World University Rankings*. *Times Higher Education (THE)*. Retrieved December 18, 2024 from <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>
- Encyclopædia Britannica, inc.* (2023). Retrieved January 12, 2024 from <http://www.britannica.com/>
- Gapinski, A.J. (2010). Eighth Latin American and Caribbean Conference for Engineering and Technology (LACCEI'2010) "Innovation and Development for the Americas." In *Higher Education: Europe vs. USA* (pp. WE1-1-WE1-7). Arequipa; LACCEI.
- Heyman, M. I. (1999). *German and American higher education in comparison*. In *Is the American system relevant for Germany?* (pp. 1-5). Munich; CSHE.
- Higher education in Europe. (2023). *European Education Area*. Retrieved January 12, 2024 from <https://education.ec.europa.eu/study-in-europe/planning-your-studies/higher-education-in-europe>
- Houlton, S. (2009). *Students protest across Germany against education reforms*. dw.com. Retrieved January 05, 2024 from <https://p.dw.com/p/1A6p>
- Morrill, J.S. (1862). Land-Grant College Act of 1862. *Encyclopædia Britannica*. Retrieved January 11, 2024 from <https://www.britannica.com/topic/Land-Grant-College-Act-of-1862>
- Observatory on Borderless Higher Education. (2023). <https://www.obhe.org/>
- Quacquarelli Symonds Limited. (2024). *QS World University Rankings: Top global universities*. *Top Universities*. Retrieved January 13, 2024 from <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
- The Economist. (2009). *Bolognese sauce: Universities in Europe*. Retrieved January 12, 2024 from <https://www.economist.com/europe/2009/04/23/bolognese-sauce>